

Lichamelijke opvoeding op school **scoort**

Hoe belangrijk vindt men het leergebied lichamelijke opvoeding (LO)¹ op school?? Welke redenen worden daarvoor gegeven? Om de verschillende opinies in kaart te brengen zijn drie doelstellingengebieden onderscheiden die elkaar kunnen verrijken. Het gaat daarbij om ‘inleiden in sport en bewegingssituaties’, ‘bijdragen aan gezondheid en een actieve levensstijl’ en ‘bijdragen aan persoonlijke en sociale ontwikkeling’ (Bax, 2010). Een zestal groepen, die met elkaar gemeen hebben dat zij een relatie hebben met de Hogeschool van Amsterdam, is bevraagd met een schriftelijke vragenlijst.

Door: Hilde Bax

Leergebied met mogelijkheden

In mijn proefschrift *De samenleving over de kwaliteit van bewegen & sport op school* ging het over de opinies en wensen die bij de landelijke overheid, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en inwoners van Nederland heersen over de kwaliteit van lichamelijke opvoeding. Voorts werd onderzocht hoe de denkbeelden uit de samenleving zich verhouden met de visies die in de vakwereld spelen over het leergebied. Bovendien vond met een aantal vertegenwoordigers uit de vakwereld³ een kwalitatief onderzoek plaats, waarbij ideeën, verwachtingen en suggesties over de belangrijke taakstellingen voor het leergebied werden uitgewisseld.

Vanuit het kwalitatieve onderzoek kwam naar voren dat het verwerven van een meervoudige deelnamebekwaamheid door leerlingen in sport en bewegingssituaties als het overkoepelende doel geldt. Dit doel wordt vaak vertaald als: beter leren bewegen, leren samen bewegen, bewegen leren regelen en leren over bewegen.

Ook kan lichamelijke opvoeding bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke vragen. Telkens kwam echter terug dat de verantwoordelijkheid voor maatschappelijke kwesties niet bij één leergebied neergelegd moet worden. Volgens de deelnemers is dat veel meer een taak van de school en haar directe omgeving om hieraan te werken. Zij vroegen zich af of gezondheid en een actieve levensstijl wel behoren tot de ervaringswereld van leerlingen. Wel waren zij van mening dat een actieve levensstijl gestimuleerd kan worden. Niet zozeer vanuit het leergebied, maar vooral vanuit de school als geheel. De aandacht voor een actieve levensstijl moet volgens de deelnemers vooral gericht zijn op ‘leren over zichzelf en over de dingen’. Benadrukt werd verder, dat lichamelijke opvoeding op school niet ‘alles’ kan. Realiseerbare doelen werden belangrijk gevonden.

De resultaten van dit onderzoek vormden de basis voor een beknopte schriftelijke vragenlijst over lichamelijke opvoeding op school. De vragenlijst start met enkele algemene vragen, daarna volgen vragen over het eigen sportgedrag en het belang van lichamelijke opvoeding op school. Vervolgens worden de drie doelstellingengebieden met behulp van zestien taakstellingen concreet gemaakt. Tenslotte is er gelegenheid tot het plaatsen van opmerkingen en wordt gevraagd om de drie gebieden, ‘inleiden in sport en bewegingssituaties’, ‘bijdragen aan gezondheid en een actieve levensstijl’ en ‘bijdragen aan persoonlijke en sociale ontwikkeling’, in volgorde van belangrijkheid te plaatsen.

In 2013 is de schriftelijke vragenlijst voorgelegd aan zes groepen. Tijdens de Open Dag aan potentiële ALO studenten en hun ouders/begeleiders. Daarnaast is de vragenlijst ingevuld door studenten Voeding & Diëtetiek (V&D), studenten Sport, Management & Ondernemen (SM&O) en studenten derde jaar Lichamelijke Opvoeding (ALO) van de Hogeschool van Amsterdam. Ook is de vragenlijst voorgelegd tijdens een stagebijeenkomst aan docenten lichamelijke opvoeding uit het primair en voortgezet onderwijs.

Wat vinden ze ervan?

De doelgroepen varieerden tussen 47 en 117 respondenten. De verdeling tussen mannen en vrouwen is in de meeste groepen vergelijkbaar. Bij de studenten Voeding zijn aanmerkelijk meer vrouwen en bij de potentiële ALO studenten en de ALOers derde jaar is het percentage mannen juist groter (zie tabel 1 *Achtergrondvariabelen diverse groepen*).

Groep	N	%	Man Vrouw %		Sportief %		(Zeer)belangrijk LO %		
			Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Neutraal	Nee
Ouders	47	10,8	57,4♂	42,6♀	63,8	36,2	95,8	2,1	2,1
Aankomende ALO studenten	61	14	70,5♂	29,5♀	100,0	0,0	96,7	3,3	0,0
Voeding	59	13,6	20,3♂	79,7♀	81,3	18,7	84,7	10,2	5,1
SM&O	93	21,4	47,3♂	52,7♀	97,8	2,2	96,8	3,2	0,0
ALO	117	26,9	61,5♂	38,5♀	100,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Docenten LO	58	13,3	51,7♂	48,3♀	100,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Totaal	435	100	52,5♂	47,5♀	92,0	8,0	95,7	3,2	1,1

Tabel 1 Achtergrondvariabelen diverse groepen

Aan alle doelgroepen werd de vraag gesteld hoe ze dachten over hun eigen sportiviteit. Van de ouders is 63,8% gematigd tot erg sportief. Bij de groep studenten Voeding ligt dit percentage op 81,3%, bij studenten SM&O is dit percentage 97,8% en de andere groepen scoren gewoon 100%. Dat zijn de aankomende en zittende ALO studenten en de docenten LO (zie tabel 2 *Eigen sportiviteit*).

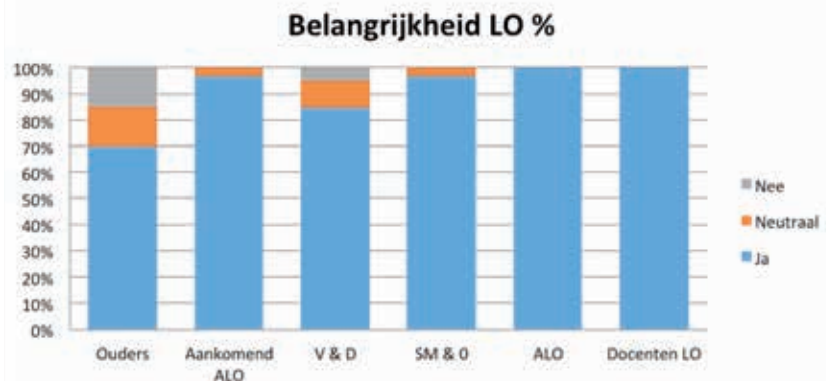
Ook werden de groepen gevraagd naar hun mening over het belang van LO op school. Deze vraag werd opnieuw hoog gescoord. De percentagens zijn achtereenvolgens: ouders 95,8%, aankomende ALO studenten 96,7%, studenten Voeding 84,7%, SM&O 96,8%, ALO studenten en leraren LO scoren allebei 100% (zie tabel 3 *Belang LO op school*).

Verschillen worden zichtbaar als de zes doelgroepen antwoord geven op de vraag welk doelgebied zij het meeste van belang achten. De ouders, de aankomende ALO studenten en de studenten Voeding scoren 'bijdragen aan gezondheid en actieve levensstijl' het hoogste. De andere groepen, SM&O, ALO studenten en leraren LO, laten de hoogste score zien voor 'bijdragen aan persoonlijke en sociale ontwikkeling'. Bij de leraren komt het doelstellingengebied 'inleiden in sport en bewegingssituaties op een goede tweede plaats, ook de aankomende ALO studenten scoren dit gebied samen met 'bijdragen aan persoonlijke en sociale ontwikkeling' op een gedeelde twee plaats met 27,9% (zie tabel 4 *Belangrijkste doelstellingengebied diverse groepen*).

Ook is gekeken naar de volgorde van belangrijkheid van de drie gebieden. De beide vakoverstijgende gebieden hebben de hoogste score, samen 56% (gezondheid & actieve levensstijl 29%, persoonlijke

Tabel 2 *Eigen sportiviteit*

Tabel 3 *Belang LO op school*

& sociale ontwikkeling 27%). Het vakinherente gebied, 'inleiden in sport en bewegingssituaties' gevolgd door een overstijgend gebied scoorde 18% (7% + 11%). De missing score was 4% (zie tabel 5 *Volgorde belangrijkheid doelstellingengebieden*).

Koersbepaling in de 21e eeuw

Alle zes de groepen waarderen de vakoverstijgende doelgebieden 'bijdragen aan gezondheid' >>

Contact:

Contact: h.h.t.bax@hva.nl

en een actieve levensstijl' en 'bijdragen aan persoonlijke en sociale ontwikkeling' hoger dan het vakinherente doelgebied 'inleiden in sport en bewegingssituaties'. Ook vinden zij zichzelf voor de grote meerderheid sportief tot zeer sportief. Verder is duidelijk dat de grote meerderheid van de respondenten het leergebied belangrijk tot zeer belangrijk vindt. Daarvan kan de vakwereld nu en in de toekomst gebruik maken. Het leergebied is waardevol vanuit zichzelf, maar het kan ook prima bijdragen aan vakoverstijgende doelen. Sport en bewegingsactiviteiten kunnen zelf het doel zijn, maar ze kunnen tegelijkertijd dienen om andere, 'hogere', doelen te bereiken zoals een betere gezondheid, bijdragen aan persoonlijke, cognitieve en sociale ontwikkeling, integratie en het verleggen van grenzen (Bax,2010).

Uit de resultaten van de vragenlijsten kan aangenomen worden dat docenten LO in Amsterdam en omgeving, en ook toekomstige en huidige studenten van de ALO van de Hogeschool van Amsterdam, vakoverstijgende en vakinherente doelen met elkaar willen integreren in de onderwijspraktijk. Dat is weliswaar een uitdagende klus, maar van een trendbreuk hoeft geen sprake te zijn. Lichamelijke opvoeding, bewegen & sport op school, kan en moet ingericht blijven als een leergebied. Wel zal expliciet gezocht moeten worden naar mogelijkheden om vakoverstijgende doelen en algemene maatschappelijke waarden te integreren in de lessen. Bewegingsactiviteiten kunnen door jeugdigen gedaan worden vanuit intrinsieke overwegingen, maar ook extrinsieke redenen kunnen het motief zijn. De ALO studenten van nu zijn de vakwereld van morgen en de ambassadeurs van ons leergebied naar de samenleving. Aandacht voor de maatschappelijke relevantie van het leergebied is nodig.

De jeugd op school is het waard dat lichamelijke opvoeding een kernvak is en blijft, waarin ze veel kunnen leren met het oog op het heden en de toekomst.

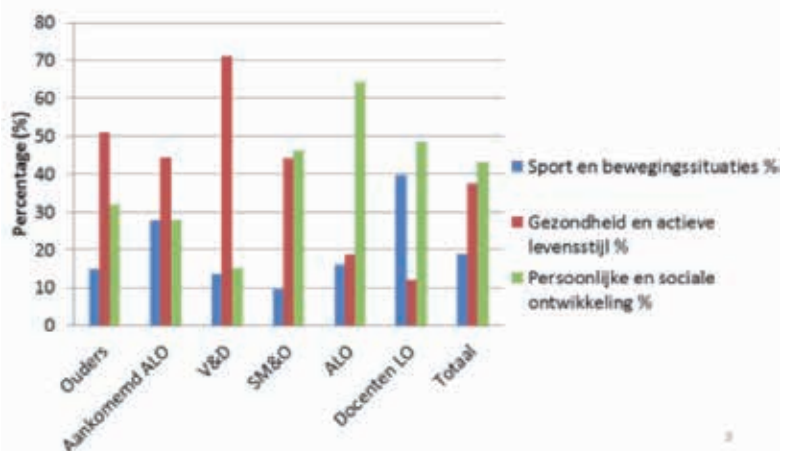
Bedacht moet worden dat voor dit onderzoek alleen gebruik is gemaakt van een korte positief geformuleerde vragenlijst en dat het heeft plaatsgevonden bij groepen die allemaal een relatie hebben met de Hogeschool van Amsterdam. Het zou mooi zijn als het onderzoek een vervolg krijgt in andere windstreken van Nederland en bij groepen die minder affiniteit hebben met bewegen, onderwijs, gezondheid en/of sport. ◀■

Referenties

Bax, H. (2010). *De samenleving over de kwaliteit van bewegen & sport op school, een spiegel voor de vakwereld*. Zeist: Jan Luiting Fonds.

De vragenlijst is op te vragen bij de auteur. Hilde Bax is docent/opleider aan de Hogeschool van Amsterdam, Academie voor Lichamelijke Opvoeding

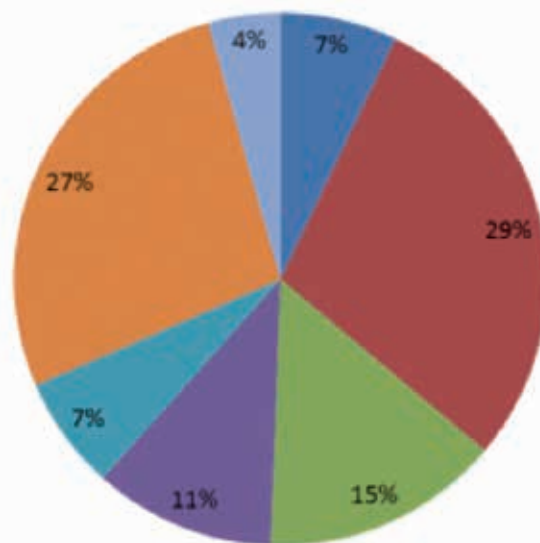
Belangrijkste doelstellingengebied

Tabel 4 Belangrijkste doelstellingengebied diverse groepen

Prioritering doelstellingengebieden

■ b&s, gez, soc ■ gez, soc, b&s ■ soc, b&s, gez ■ b&s,soc, gez
 ■ gez, b&s, soc ■ soc, gez, b&s ■ missing

Tabel 5 Volgorde belangrijkheid doelstellingengebieden

¹ In dit artikel wordt lichamelijke opvoeding gebruikt als naam van het leergebied op school. Deze aanduiding heeft een lange traditie en is alom bekend. De meer eigentijdse benamingen bewegingsonderwijs en bewegen & sport zijn als synoniemen te beschouwen.

² School wordt gebruikt als verzamelnaam voor alle typen van onderwijs.

³ De vertegenwoordiging uit de vakwereld bestond uit: de vakverenigingen (KVLO, 't Web-Netwerk rondom bewegen), de SLO-afdeling lichamelijke opvoeding (Nationaal expertisecentrum voor leerplanontwikkeling) en de lerarenopleidingen op het gebied van lichamelijke opvoeding, bewegen en sport (HIS, CALO, HAN, FSH, HHS, DBS&V, Pabo met Leergang vakbekwaam bewegingsonderwijs).